tud ja neid tuleb ettevaatlikult võtta. Nii näit. ei olevat G. Maltsi teatel sealiha söömise ja värvitud riiete kandmise keeld mitte kategooriline olnud. Pühade piltide ja kirikl. korra suhtes on protokoll või ülekuulatute tunnistus ekslik: L. hoiatas oma poolehoidjaid kreeka-katol. kiriku (kujude teenistuse) eest ja kõneles ettevaatuse pärast sagedasti piltlikult. Ka ei ole ükski ülekuulatutest pilvest ja Ristijast Johannesest kõnelenud. — L. oli esimene karskuse ja kainuse kuulutaja ja tegelik eeskuju Eestis. Tema jutlustustel oli rahva kõlblise elu peale suur positiivne mõju. Ta püüdis rahva elu selleaegsetes rasketes oludes kõigi võimalustega ka tulunduslikult kergendada. Kui rahva väljaviimist kodumaalt ka heaks ei saa kiita, siis ei või seda L.-i katset tulunduslikult ometigi ebaõnnestunuks pidada. Olgu veel toonitatud, et L. Krimmi rändamise loos vähemat osa mängis, kui seda harilikult arvatakse.

Rahva suust kogutud traditsioon; Balti kindralkub. arhiiv, akt nr. 209-b, 1858. a. ja Eestimaa tsiviilkub. arhiiv, akt nr. 10, 1859. a. (E. V. Keskarhiivis); vastavate klk. kirikuraamatud; G. Maltsi kiri M. Lipule nov. 1904 (A. Kruusbergi käes); Ed. Wilde, Krimmi ja Kaukasia eestlastel külaliseks (Uudiste veste-osa 1904—05); *idem*, Prohvet Maltsvet (*ibidem*, 1905, ka eriraamatuna); J. Luiga, Juhan Leinberg (E. Kirj. 1914); Lipp, Kir. ja har. l. II, 2, lk. 182—84; A. Kampf, Prohvet Maltsvet uues valguses (Agu 1924, nr. 16—22); Perno Post. 1858—59, 1861, 1865; E. H. Busch, Materialien zur Geschichte . . . der Evang.-Luth. Gemeinden in Russland (1862), lk. 38—43.

A. Kr.

LELOW (ka **Lele**), **Johann(es)**, kirikuõpetaja, vanimate eestikeelsete tekstide autor, sünniaasta teadmata; on aa. 1506—20 õpetajaks Pärnu saksa (Nikolai) kirikus, 1520—24 Haapsalu toomkiriku juures notariks, 1524—28 pastoriks Kullamaal. Surn. arvat. aa. 1528—30. — L.-i sulest on pärit n. n. »Kullamaa vakuraamatu« käsikirja lk. 1—72 ja osalt lk. 126—44, mis Tallinna linna arhiivist P. Johanseni (vt.) poolt leitud ja sisaldavad tähtsaid andmeid tulundus- ja kirikuolude kohta XVI a. s. esimeselt poolelt, m. s. ka eesti kohanimesid, isikunimesid, üksikuid sõnu, lauseid ja lk. 142 kolm eestikeelset palveteksti *Pater noster*, *Ave Maria* ja *Credo* (viimasest on ainult esimene lause L.-i kirjutatud) aastailt 1524—30 (1520?). Kui mitte arvestada üksiksõnade ja -lausete varemaid ülestähendusi, on need palved esimesed seni tuntud ja alalhoidunud eestikeelsed kirjalised mälestised. Kuigi neis avaldub autori väga puudulik eesti keele oskus, on nende tekstide tähtsus eesti keele ajaloole ometi õige märgatav.

L. Arbusow, Geistl., lk. 227, III Nachtr. (1913), lk. 121, 316, 329; P. Johansen, Eestikeelsed palved Kullamaalt (1923); Eesti Keel 1923, 97—104, 136—49 (A. Saareste); A. Saareste ja A. R. Cederberg, Valik eesti kirjakeele vanem. mälestisi I (1927), lk. 1 j.

A. S-te.

LEMBA, Artur, helikunstnik, sünd. Tallinnas 24. IX 1885 klaverihäälestaja Gustav L. pojana ja sai oma muusikalise hariduse aa. 1898—1908 Peterburi konservatooriumis, mille lõpetas pianistina kuld-aurahaga ja Rubinsteini auhinnaga ning heliloojana suure hõbe-aurahaga. A. 1908 kutsuti L. Peterburi konservatooriumi klaveriõpetajaks, kus ta 1910 vanemaks õppejõuks ja 1915 professoriks määrati. Peterburi jäi L. a.-ni 1920, töötas 1920—21 Tallinna kõrgemas muusikakoolis, 1921—22 Helsingi konservatooriumis ja on 1922. a. peale tegev Tallinna konservatooriumis klaveriklassi professorina.

L. on olnud Tallinna Konservatooriumi Seltsi abi-esimees, Akadeemilise Helikunsti Seltsi juhatuse liige, Kultuurkapitali Valitsuse juhatuse liige ja 1922. a. peale »Vaba Maa« muusika-arvustaja. On pianistina kontsertidega esinenud peale kodumaa Venemaal, Soomes ja Lätis; oli solistiks Stokholmis (1924) Tallinna Meestelaulu Seltsi kontserdel ja Budapestis (1926) Akadeemilise Meeskoori kontserdel. — L. helitöist on nimetada: sümfoonia nr. 1 ja 2, ooper »Lembitu tütar«, klaverikontsert; kantaat »Merekuninganna« sopraani ja baritoni soolole ning naiskoorile orkestri saatel. Trükis on ilmunud »Estomuusika« väljaandel (1922—23) klaverikontsert (II tr.), klaveripalad, soololaulud ja koorilaulud, peale selle segakoorid (1926).

L. N.

LEMBA, Theodor, eelmise vend, helikunstnik, vanem eriharidusega Eesti pianist, sünd. 9. X 1876 Tallinnas. Aa. 1893—1901 Peterburi konservatooriumis õppinud, lõpetas L. selle F. Blumenfeldi ja C. v. Ark'i õpilasena. 1903. a. täiendas ta end Viinis Th. Leschetizky juures, kontserteeris peale seda välismaal ning oli 1908—13 Riias klaveriõpetaja ja era-muusikakooli kaasomanik-juhataja. Ilmasõja alul lahkus L. Riiast ja kutsuti Peterburi konservatooriumi klaveriõpetajaks. 1921 opteeris ta Eestisse, kus praegu (1927) tegev klaveriklassi professorina Tallinna konservatooriumis.

Isikl. saadud andmed.

L. N.

LEMBITU, Sakala eestlaste vanemaid XIII a. s. alul, (Läti Henriku kroonikas *Lembitus*, *Lambito*). L. nimi tähendas vanas eesti keeles »armastatut« (vrdl. soome lemmitty).